

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ:

**ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2017:
СТРАТЕГІЇ КРАЇН ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОГО РЕГІОНУ
В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ**

XI Міжнародна науково-практична конференція

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
вул. 68 Десанників, 10,
м. Миколаїв, 54003, Україна

Тел.: (+380512) 50-03-33
(+380512) 50-03-32
(+380512) 76-55-99

Факс: (+380512) 50-03-33 / 50-00-69

E-mail: of@chmnu.edu.ua, avi@chmnu.edu.ua

WEB: <http://www.chmnu.edu.ua>

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМУ – 2017:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі**

**XI Міжнародна науково-практична конференція
8-11 червня 2017 р., м. Миколаїв**

ТЕЗИ

конференція

**Функціонування та розвиток соціокультурного
середовища регіону у контексті національної безпеки:
міждисциплінарний вимір**

Миколаїв
2017

СЕКЦІЯ 1
Глобалізація та регіоналізація у контексті національної
безпеки: держава і громадянське суспільство

УДК 316.7:351.746.1(477.7)

Мейжис І. А.,
д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНІ СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Поняття національної безпеки, що з'явилося на початку ХХ ст., розвивалося за рахунок таких елементів, як військова, політична, економічна, енергетична, а згодом також безпека навколишнього середовища і кібер-безпека. Початок ХХІ ст. відзначився появою нового напрямку захисту безпеки, її соціокультурною складовою. Це, перш за все, пов'язано із першим етапом розпаду Російської колоніальної імперії та певною втратою нею соціокультурного впливу на колишні колонії, який ґрунтувався на нав'язуванні уявлень про переваги російської культури у всіх видах мистецтва і літератури. Але більш значні проблеми соціокультурної безпеки постали перед нашою країною після Революції Гідності і початку бойових дій на Сході в ході опору ново-імперському проекту «Новоросія», який ставив собі на меті відновлення влади Росії на території Одеської, Миколаївської і Херсонської областей. Ці обставини спричинили необхідність проведення теоретико-емпіричного дослідження кафедрою соціології ЧНУ ім. П. Могили про соціокультурні складові національної безпеки Півдня України.

Одним із головних завдань дослідження стало визначення змістовних характеристик поняття національної безпеки з виокремленням саме соціокультурних складових у зв'язку із подіями на Півдні України. Це обумовлено тим, що ця частина країни увійшла до складу Росії завдяки колоніальним захопленням ХVІІІ ст., а до складу Української республіки перейшла після Першої світової війни і революції 1917 р. без будь-якого опору, оскільки нова радянська імперія мала на меті і «вдало» поглинути всю Україну. Разом з цим історично склалося так, що на Півдні перевагу мали саме імперські соціокультурні тренди, включаючи російську мову, літературу, мистецтво театру і кіно, а також вживання російської у повсякденному спілкуванні. Засвоювали російську мову також і українці, але не відмовляючись від інших складових своєї традиційної культури.

Ольвійський форум – 2017 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : ХІ міжнар. наук.-практ. конф. 8–11 черв. 2017 р., м. Миколаїв : тези доп. конф. Функціонування та розвиток соціокультурного середовища регіону у контексті національної безпеки : міждисциплінарний вимір / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 76 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Глобалізація та регіоналізація у контексті національної безпеки: держава і громадянське суспільство

<i>Мейжис І. А.</i> Соціокультурні складові національної безпеки	1
<i>Безрукова О. А.</i> Феномен волонтерства в контексті регіональної безпеки	3
<i>Онищук В. М.</i> Гуманітарні механізми українського суспільства	5
<i>Гавеля В. Л.</i> Онтологія прогнозів	7
<i>Коробов В. К.</i> Індекс демократичного розвитку регіонів України: проблеми вимірювання соціокультурних і безпекових чинників	9
<i>Ляпіна Л. А.</i> Мультикультуралізм як стратегія вирішення проблем культурного розмаїття у контексті національної безпеки України: аналіз теоретичних моделей	11
<i>Макарчук О. М.</i> Проблеми реформування у контексті національної безпеки	14
<i>Козачук М. Б.</i> Військове волонтерство як реалізація базисної цінності національної безпеки України	17
<i>Васильюха О. В.</i> Етнічна толерантність: соціологічний дискурс.....	19

СЕКЦІЯ 2

Соціально-психологічні та філософські аспекти безпеки соціуму

<i>Осіпов А. О.</i> Практична спрямованість антропософії Рудольфа Штайнера	22
<i>Шайгородський Ю. Ж.</i> Умови та чинники формування сучасного політичного мислення	23
<i>Броннікова Л. В.</i> Образ науки у філософії С. Кримського.....	25
<i>Бронніков В. Д.</i> Інтелекція як духовна еліта українського суспільства	27
<i>Дрожанова О. М., Ступак О. П.</i> Екзистенційна потреба в укоріненні в «світі без опори»	28

<i>Костельнюк М. М.</i> Ціннісні цесети в інтерпретації Петра Могили	30
<i>Гладир Я. С.</i> Зходи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів у ВНЗ України	32

СЕКЦІЯ 3

Соціально-економічні й демографічні детермінанти регіональної безпеки

<i>Лобанова А. С., Славина О. С.</i> Екологічні та демографічні ризики у великому промисловому регіоні: на прикладі Криворіжжя (Україна)	34
<i>Зоська Я. В.</i> Антиспоживацтво та споживча соціалізація у протидії поширення консьюмеризму в Україні	36
<i>Орлова О. І.</i> Вирішення молодіжних проблем у сучасній державній політиці	38
<i>Локтіонова Д. А.</i> Урбаністичний рух м. Миколаєва: стан та перспективи розвитку	40
<i>Чорна В. О.</i> Трудоміграційний тренд південного регіону України.....	42
<i>Варга Н. І.</i> Еміграційні настрої населення Закарпаття як загроза регіональному ринку праці	45
<i>Каркач А. В.</i> Інтернет у формуванні мотивів споживання літніх людей в Україні.....	47
<i>Бондарець Б. Б.</i> Соціально-демографічний аспект національної безпеки України: проблеми, загрози, перспективи	49
<i>Мельничук В. М.</i> Соціально-професійна мобільність як стратегія забезпечення особистісної безпеки	51

СЕКЦІЯ 4

Прикладні дослідження соціокультурних проблем безпечного функціонування та розвитку регіонального соціуму

<i>Полторак В. А., Стадник А. Г.</i> Інформаційна безпека в структурі національної безпеки країни у період інформаційної війни	54
<i>Грабовець І. В.</i> До питання взаємодії національної поліції України та громадськості (на прикладі м. Кривий Ріг).....	56

алізму) і пропагували їх, забезпечуючи тим самим постійне оновлення системи суспільних цінностей.

Оскільки в епоху науково-технічної та інформаційної революції різко підвищується цінність знань і креативного мислення, то в сучасному світі зростає і число осіб розумової праці, і їх значення в житті суспільства. В постіндустріальному суспільстві інтелектуали стануть, на думку деяких вчених, «новим панівним класом».

У країнах, що відстали в своєму розвитку, соціальна група осіб інтелектуальної праці набуває особливі риси. Краще за інших розуміючи відсталість своєї країни, інтелектуали стають головними проповідниками цінностей модернізації. В результаті у них розвивається почуття власної винятковості, претензії на «вище знання», якого позбавлені всі інші. Подібні месіанські риси характерні для інтелектуалів всіх країн наздоганяючого розвитку. Саме цей особливий вид інтелектуалів і називають інтелігенцією.

Україна потребує змін і тут велика надія покладається на інтелектуальну еліту суспільства, на її моральний прошарок осіб – інтелігенцію, яка стала дієвою частиною на майдані під час Революції Гідності. Саме тут люди насправді переконалися у тому, що не можна служити ні популістським ватажкам, ні партіям, ні корпоративній етиці, а лише народу і батьківщині. Зміни обов'язково прийдуть і прийдуть можливо у вигляді перманентно функціонуючого майдану, який може стати продовженням стародавнього віче, чи козацьких протодемократичних зібрань. Можливо, це і є прообраз майбутнього самоуправління, позакорпоративної демократії.

УДК 13

Дрожанова О. М.,
канд. соціол. наук, доцент кафедри,
Ступак О. П.,
ст. викладач кафедри,
Навчально-науковий гуманітарний інститут
НУК ім. адм. Макарова, м. Миколаїв, Україна

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПОТРЕБА В УКОРІНЕННІ В «СВІТІ БЕЗ ОПОРИ»

Головна увага численних дослідників феномену глобалізації більшою мірою зосереджується на різноманітних сферах суспільного життя. Менше ж уваги приділяється індивідуально-антропологічним вимі-

рам і наслідкам глобалізації. Глобалізація спричиняє трансформуючий вплив на систему факторів, які формують особистість в різних суспільствах, розхитує традиційні системи таких факторів, створюючи можливість для розвитку особистості, які менш жорстко детерміновані певним соціокультурним середовищем.

Безсумнівно, процеси глобалізації відкривають нові можливості самовизначення, самореалізації індивідів і спільнот. Проте, гостро відчувається непевність, «онтологічна незахищеність», небезпека не відбутися, загубитись у деіндивідуалізуючій, деперсоналізуючій глобальній мережі знеособлених комунікацій. Прояви екзистенційного неспокою відбивають найгострішу проблему сучасності, як її тлумачить Ч. Тейлор, – утрату людиною контактів із традицією, спільнотою, життєво значущими людськими стосунками і пов'язане із цим звуження горизонтів значень, в межах яких відбувається її становлення. Звідси потреба «розутіленої» людини (Е. Гідденс) в укоріненні, в сенсі М. Гайдеггера, Г.-Г. Гадамера, С. Вейль, в «нестримному» світі, «світі без опори» (Р. Дарендорф). Цими мислителями вкоріненість тлумачиться як передумова автентичного існування людини. Все більше знекорінення стає синонімом глобалізації, а традиція частіше пов'язується з локальним. Провідні соціологи, зокрема Р. Дарендорф, наголошують, що у той час, як певні економічні види діяльності потребують все більше простору для свого розвитку і при цьому втрачають будь-яку прив'язаність до певного місця, люди шукають місце, якого стає дедалі менше, де вони могли б почуватися як удома і відчувати свою належність до них. Культури національних і соціальних спільнот, які історично склалися, є головним джерелом, з якого особистість черпає життєві смисли, які утворюють основу її самосвідомості, самототожності, які вибудовують ієрархію її цінностей і норм, духовний зміст її буття. Людині, яка втратила своє культурне коріння, зв'язок з культурними архетипами і кодами, загрожує збайдужіння, атрофія відчуттів, соціальна і психологічна дезорієнтація, втрата внутрішніх правил, які упорядковують її наміри і цілі.

Розв'язання антиномій, спричинених глобалізацією, передбачає розуміння того, що діяльність людей у тих життєво важливих аспектах, які визначаються рівнем розвитку науки і техніки, стає системно організованою, щільно інтегрованою в масштабах всього людства, але в тій частині, у якій діяльність людей залежить від їхнього ціннісного вибору, етнокультурної ідентичності, людство залишається цивілізаційно багатоманітним, диференційованим, розколотим. Дедалі частіше намагаються пояснити суперечливу сутність подвійних процесів глобального/локального через прикметні новотвори «гібридизація», «глокалі-

зація», «глокалперсоналізація», проте вони часто використовуються для тлумачення неповторної специфіки лише зовні подібних процесів.

Глобалізація прискорює поширення не лише нових зразків інформації, технологій, економічних моделей, способу життя, але і все більше диференційованих життєвих смислів, ціннісних орієнтацій, культурних фреймів. Можливості, створювані глобалізацією, гранично різні в різних суспільствах та регіональних, національних, соціокультурних середовищах – в одних випадках відкриваються шляхи збагачення локальних соціокультурних контекстів і життєдіяльності особистості, в інших – очевидно більш численніших – до її маргіналізації, збіднення соціокультурного середовища, аномії і самотності.

Показово, що процесами глобалізації стимулюються нові форми індивідуалізації, або, радше, атомізації, бо вони не ведуть до зростання автономії і свободи індивідів, навпаки, сполучаються зі зростанням підпорядкованості, всезагальної стандартизації/уніфікації, структурного примусу, а отже, загрожують автентичності людського існування.

УДК 17.024.1+316.647.5(043.2)

Костельнюк М. М.,
ст. викладач кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПОНИМАНИЕ СОВЕСТИ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПЕТРА МОГИЛЫ

Петр Могила был одним из первых украинских мыслителей-гуманистов, который, «пользуясь достижениями мировой культуры», начал разрабатывать, изучать и отстаивать понятия совести и толерантности, которые являются актуальными и требуют детального изучения и сегодня. По мнению архимандрита, совесть является «естественным законом», который направляет душу к добру, помогает противиться человеку злой воли, советует ему, что он должен делать и что не должен, осуждает его, если он выходит за рамки дозволенного. В данном контексте, «совесть» является своеобразной социальной нормой, которая помогает решать различные проблемы и предстает определенным социальным ориентиром.

Толерантность и свобода совести, как аксиологические категории, были ключевыми понятиями, которые мыслитель живо отстаивал на протяжении всей своей жизни. Его увлеченность именно данными направлениями не случайна, так как понятие совести в сознании и

нравственных учениях гуманистов было связано в большей мере с эмансипацией индивида, обогащением его духовного мира. В этом процессе использовались идеи раннего христианства, которые сулили человеку жить по воле Бога и по его законам. П. Могила обращал пристальное внимание на проблему совести в контексте процессов человеческого самопознания и самораскрытия. Именно они напоминают человеку о том, что соответствует его природе как определенной личности и как надо себя вести, что бы быть ближе к Богу. Здесь совесть выступает своеобразной мерой человеческих поступков и отношений, которые не должны выходить за рамки христианской и гуманистической идеологии.

В целом, учение о совести – это наука о должном. В том числе, об обязанностях, о том, что должно быть в соответствии с настояниями Божьими и его естественными законами. Совесть во времена П. Могила воспринималась не только как принадлежащая внутреннему «Я» личности, но и роду человеческому в целом.

Сам же Петр Могила рассматривает совесть как актуализацию естественного закона, как ступень самопознания человека, необходимую для очищения души и ее спасения. Она является своеобразным центром, который объединяет смысл жизни человека, его нравственность и рациональность. В то же время, исходя из учений архимандрита, не стоит забывать, что совесть – это сторож, охраняющий человека от извращений на пути подъема к Богу. Таким образом, можно говорить о взаимосвязанных ее функциях, которые в совокупности делают данное понятие предметом научных споров.

Опираясь на идеи воплощения гуманистических и демократических принципов христианства (равенство перед Богом, справедливость, свобода, братство), Петр Могила в своих многочисленных философско-полемических произведениях пытался решить проблемы соотношения религии и светской жизни, власти духовной и светской, их влияние на общественное сознание. В его идеях, человек-христианин уже не оставлен один на один с силами природы, он чувствует опеку Бога и всегда может рассчитывать на его любовь и понимание. Именно такое все обогащающее чувство приводило к духовной работе над собой, стремлению идти дальше, искать свой путь, который не противоречит совести и внутренней свободе. Таким образом, человек чувствовал себя личностью, которая должна духовно расти, совершенствовать свой духовный мир и разум, приумножать добрые дела.

Христианское учение, по своей сути, было обращено к свободному волеизъявлению человека, открывало ему пути к совершенствованию, осознанию значения своего выбора. Идеи свободы и относительной индивидуализации в христианской религии заложили основы учений о правах человека, которые стали продолжением гуманистических идей и принципов тех времен.